

הקדמה

דין וחשבון זה הוא הדין וחשבון השנתי הראשון של מבקר המדינה, שיונח על שולחנה של הכנסת השלישית. כשתיקבע תכנית תחיקה לתקופת כהונתה של הכנסת הזאת, מן הרצוי יהיה, שיובאו בה בחשבון ההצעות לחקיקה, שהוצעו הן בדיווחות השנתיים הקודמים של מבקר המדינה והן בדין וחשבון זה. הצעות אלו לחקיקה מתבססות על ממצאי ביקורת, שהראו, כי אי אלו שיפורים יסודיים, בתחומים מסוימים, מותנים בחקיקה. לגבי שטחים חשובים, שראיתי אותם כטעונים חקוק מיוחד, הצטרפו הכנסת השנייה ושר האוצר להצעתי, ששטחים אלה ישמשו נושא לחקיקה; כדוגמה יוזכרו ההצעות המפורטות לחקיקת חוק האיגודים, שהיו כלולות ביו"ח השנתי מס' 5. כמעט בכל הדיווחות השנתיים – וגם בדין וחשבון זה – הצבעתי, בהסתמכי על ממצאי הביקורת ברשויות המקומיות, על הצורך הדחוף בחקיקה יסודית ומקיפה בדבר העניינים המתיציפאליים. בין ההצעות לתחיקה, הכלולות בדין וחשבון זה, רצוני להזכיר במיוחד את ההצעות בדבר חקיקה פניעסית; חקיקה זו יהיה בה כדי להשלים באופן אורגאני את תוצאות הריפורמות בתחום זה – מהן בוצעו, מהן עומדות להתגשם ומהן שנמצאות עדיין בדין.

הקורא של הדין וחשבון השנתי נוטה לפי טבע הדברים לשאול, אם הדין וחשבון החדש מראה השתפרות במינהל המדינה במשך השנה הנסקרת לעומת השנים הקודמות. תהיה שאלה זו פשוטה ומובנת כאשר תהיה, אי אפשר לתת עליה תשובה פשוטה – חיובית או שלילית – , כיוון שאין לסכם את ממצאי הביקורת הרבוגניים בצורה סטאטיסטית או בנוסחה מכילילה. דין וחשבון כזה אינו יכול לעורר רושם אחיד, כי כשוני ממצאי הביקורת כן שוני הרשמים של הקורא : בדומה לקודמיו מפרט גם דין וחשבון זה לא מעט מקרים, בעלי משקל, של ליקויים ופגיעות בחוק, בעקרונות החסכון והיעילות, ויחד עם זה כלולים בו ממצאי ביקורת ותיאורים מפורטים המצביעים על שיפורים מעודדים ותיקונים יסודיים. ניתן לומר, כי הנכונות של המשרדים לגשת לתיקונים גדלה במידה ניכרת; במיוחד הריפורמות החשובות, שנדרשו בדיווחות הקודמים, נמצאות בחלקן הגדול בשלב הגשמה. אולם במידה הולכת וגדלה מתבררת החשיבות המכרעת הנודעת לגורם האנושי במינהל הציבורי: שיפור רדיקלי של מינהל המדינה תלוי לא רק בתיקונים אירגוניים ומנהליים, אלא לפחות באותה המידה בחבר עובדי המדינה. לפיכך חיוני הדבר, שכל הכוחות ירכזו במאמץ להבטיח, שמעמדו של המנגנון הפקידותי ותנאי עבודתו מצד אחד, כושרו ונכונותו לעבודה מסורה ומחושבת מצד אחר, יכשירו אותו לשיפור הדרגתי של מינהל המדינה.

5/11/56

מבקר המדינה

ירושלים, י"ז בטבת תשט"ז – 1 בינואר, 1956